

ÚVODNÍ ŘÁDKY

ÚVODNÍ ŘÁDKY

F. X. Šalda říkával: „Teprve kniha je čin.“ U vědomí tohoto výroku jsme koncipovali svou knihu. Přináší texty, které jsou vesměs založeny na pramenném studiu. Mnohé se opírají o badatelské zkušenosti, které jsem nabyl během svého pobytu v Itálii 1973/1974, jiné o zážitky z přímého styku se starou italskou hudbou a operou, jak jsem je získal během svého působení jako hudební kritik.

Vím sám velmi dobře, jak těžko se hledají studie a články, které byly původně otištěny v časopisech, sbornících nebo v příležitostných publikacích. Proto do knihy přejímám některé texty, které jsou dnešnímu čtenáři nedostupné. Některé časopisy nebo ediční řady zanikly, jindy jsou exempláře dochovány jen v soukromém majetku, jindy zas byly rozmnoženy jen rotaprintem pro potřebu dne. Vždy však tyto staré texty upravuji a přepracovávám, někdy kontaminuji i dva texty rozmanitých studií. Kniha musí mít totiž tzv. vnitřní rytmus. Proto jsem se snažil, aby jednotlivé kapitoly byly vyvážené a aby tvořily jednotný celek. Kniha je postavena samozřejmě i na rukopisných, dosud naprosto netištěných studiích. Lze říci, že mají v kontextu publikace klíčový význam; jsou mnohdy zobecnujícího charakteru. Pramenné výzkumy v italských archívech a knihovnách neměly na mne vliv v tom smyslu, že bych se stal pouhým faktografem a že bych se orientoval jen a jen pozitivisticky. Tainovská orientace je mi cizí. Jsem přesvědčen, že dnešní muzikologie musí brát v úvahu ostatní humanitní disciplíny. Sama problematika, kterou se v knize zabývám, mě nutila k tomu, abych vykročil z ohrady hudební historie a muzikologie a stal se také obecným historikem, literárním historikem, teatrologem, hudebním sociologem, znalcem antické kultury, Starého a Nového zákona atd. atd. Sám jsem vedle hudební vědy studoval a řádně absolvoval estetiku, a tak mohu navazovat na postoje Vladimíra Helferta, který odmítal Adlerovo negativní stanovisko k estetice, a považoval estetiku za obor, který nejužší navazuje na muzikologii. I já jsem vyznavačem Helfertovy orientace, i když vidím, že dnes je nutno pracovat i vědními postupy (například sociologickým), které vedou ke vnímání a ke společnosti. I psychologická orientace je nutná, neboť zasahuje nejen oblast konzumenta a interpreta hudby, nýbrž i svět jejího tvůrce. Hudbu a operu, stejně jako balet, nutno nahlížet i z hlediska uměleckého provozu. Právě v 18. století narůstaly tendence, které vedly k pravidelné veřejné prezentaci hudby a opery (první operní divadlo bylo ovšem založeno v Benátkách již roku 1637).

Odtud vysvítá, že italskou hudbu a operu vidím jako komplexní problém. Jen žádné „štěničkování“, jak opět formuloval Šalda. Výsledky pramenného studia chci tedy promítat na pozadí širších souvislostí. Nic mi není vzdálenější než archivní studium, jež by se odvíjelo jakoby ve věži ze slonové kosti. Život, život!, volám s Romainem Rollandem, o němž se zapomíná, že byl také profesorem dějin hudby

na Sorbonně. Můj učitel, profesor Racek, neměl rád Rollandovy „literarizující“ postoje, ač právě z Rollanda hojně čerpal ve svých beethovenovských publikacích. Přiznám se, že na Rollandovi mě zaujalo, že výsledky svých hudebněhistorických pramenných studií dovedl vždy prezentovat vysokou literární formou. Aniž se chci srovnávat s Gluckem, jsem jako on. Beru-li do ruky pero, cítím se býti literátem, a snažím se zapomenout, že jsem vlastně hudebním vědcem (Gluck zapomínal při psaní svých operních partitur, že je skladatelem). Vědecké texty musejí být čtivé. Jen žádné nestravitelné „drtiny“, které nikdo nečte! Ve vědeckých textech často předstíráme vědu píšíce šroubovaně – a leckdy se potýkáme s mateřským jazykem, s jeho syntaxí, ba dokonce i s pravidly pravopisu. Tak taková „věda“ pro mne nepředstavuje vzor hodný následování! Psát se má srozumitelně, a to i o složitých věcech. Einstein dovedl osvětlit teorii relativity několika pádnými formulacemi.

I já jsem byl nejednou načten, že píši eseje, a ne vědecké články. Soudím: Vědu je třeba prezentovat v krásném literárním odění.

Zda se mi mé zásady promítly do mých textů, necht' posoudí laskavý čtenář. „Odevzdávaje přítomnou práci veřejnosti pokládám za svoji povinnost, předeslati několik slov ve příčině účele, jež píše spis měl jsem na zřeteli.“ Nechtěl jsem to učinit tak jako Karel Stecker, *professor* na konzervatoři a *lektor* na c. k. české universitě v Praze, jenž v předmluvě ke své knize *Formy hudební* (nakladatel Karel Vačlena, Mladá Boleslav 1905, s. III) se přece jen vyjadřuje příliš „šroubovaně“. Já jsem pochopil, že v předmluvě chtěl Stecker osvětlit své hlavní zásady, z nichž vycházel při koncepci spisu. I já jsem se je snažil stručně naznačit.

Za jakési postskriptum mých úvodních řádků považujte, vážení čtenáři, mé sdělení týkající se všech úvah v této knize, zaměřených k otázkám provozovací praxe („Aufführungspraxis“) staré hudby. Vycházím zejména ze zkušeností interpretů šedesátých a sedmdesátých let minulého století, kdy jsem otázky interpretace staré hudby intenzívně sledoval. Avšak i interpretace a její pojetí se takřka překotně vyvíjejí. Tak například po mistrech a znalcích typu Wenzignera, Heinricha, Harnoncourta nebo Venhody se v jejich řadách objevují noví umělci, například Savall, René Jacobs, Robert Hugo, Marek Štryncl, Eduard Tomašík, Michael Pospíšil a řada dalších. Jejich kreace a postoje jsem v knize již nemohl zachytit. Budiž mi odpuštěno.

R. P.